

1929 FEBRUÁR

ERDÉSZETI LAPOK

LXVIII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

2. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Felelős szerkesztő

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj 1929. évre 24 P, erdészeti altiszteknek 12 P.

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagjárulékok fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek.

(Telefon 237—22.)

Üzemtervi kényszer és az erdőkategóriák

Irta: Báró Inkey Pál

Mikor *Bíró Zoltán* Szombathelyen az Erdészeti Lapokban is közzétett előadói javaslatát ismertette, rendkívüli szolgálatot tett az ügynek; nemcsak rávilágított az erdőtörvény egész komplexumára, hanem megszólaltatta a szakférfiakat és érdekelteket és mintegy előkészítette a talajt, hogy a közeljövőben napvilágot látni remélt erdőtörvénytervezet teljes felkészültséggel fogadtassék. Felkészültség alatt értem, hogy bizonyos eszmék tisztulnak, bizonyos ellentétek, melyek mindig voltak és lesznek, épen azáltal, hogy nyíltan tárgyalatnak, némileg elsímulnak, bizonyos uralkodó vélemény kialakul.

Mikor még az erdőtörvénytervezet megjelenése előtt ezen kérdésekről beszélünk vagy írunk, eszünkbe sem jut hadakozni valami ellen, amit nem ismerünk és a vitatkozás kapcsán kiéleződő fegyverek nem a tervezet ellen fenődnek. A tervezetet előkészítő munkánál csak előny lehet, ha azzal mintegy paralell egy elméleti eszmecsere folyik ugyanazon tárgyról.

Ennek az eszmecsérének egy nagyon érdekes megnyilvánulása

nulása *Karsai Károlynak* az Erdészeti Lapokban megjelent cikke, (1928. XII. f.)

A cikk egy helyen nagyon megtisztelő jelzővel megnevez engem is és szinte felhív, hogy indokoljam az üzemtervi kérdésben való álláspontomat. Meglepő ugyanis a cikk szerint, hogy az üzemtervi kényszert csak a feltétlenül fenntartandó erdőkre tartom szükségesnek, holott mint mezőgazdának is az üzemterv fontosságát ismernem kell.

Nem akarok adós maradni a felelettel, mert tényleg ez a pont az, mely a légnehezebben kiegyenlíthető ellentéteket tartalmazza tulajdonos és hatóság között.

Az üzemterv, melynek célja az, hogy az erdő, melyért az üzem létezik, biztosítva legyen, minden gazda megítélése szerint nélkülözhetetlen, mert terv nélkül céltudatos gazdálkodást folytatni nem lehet. De azt is tudja minden gazda, hogy az üzemtervnek olyannak kell lennie, hogy a körülményekhez alkalmazkodjék, hogy a gazdának az üzemterv keretein belül mozgási szabadsága legyen, hogy az üzemtervtől átmenetileg eltérhessen, hogy azt szükség szerint megváltoztathassa. Az a gazda, ki mereven ragaszkodik egy talán nagyon jól és részletesen kidolgozott üzemtervhez, ezen merev ragaszkodásának könnyen kárát is vallhatja.

Az üzemterv a gazdálkodás céljainak és az ezen cél elérését célzó gazdálkodási irányelveknek foglalatja, megrögzítése. Az üzemterv lényegén nem változtat az, hogy az csak a termelési, vagy talajkihasználási vagy állattartási alapelvek megjelölésére szorítkozik, vagy hogy talán leírva sincs. Üzemterv az is, ha a gazda tudja, mit akar és mit hogyan akar elérni. Egy cél elérésére vezető utak befolyása alatt állanak a változó körülményeknek, az ismeretek fejlődésének. Maga a cél is bizonyos eltolódásokat szenvedhet az élet szükségleteinek megváltozásával, amit a gazdának megértenie, megéreznie kell. Ez a megértés, megérvés, alkalmazkodási képesség jellemzi az ügyes gazdát és csak természetes, hogy az ügyes gazdának üzemterve is olyan lesz, hogy a körülményekhez való alkalmazkodást neki lehetővé tegye.

Az üzemterv tehát azon érdeket van hivatva biztosítani, melyért az üzem létezik. Az erdőgazdaságnál ép úgy, mint

minden gazdasági üzemnél kétféle célt különböztetünk meg: a magánérdeket vagyis az egyes gazda érdekét és a közérdeket. A magánérdeket biztosítja az az üzemterv, melyről előbb szoltam, mely minden gazdánál megvan, ha nem is írásban és az ő gazdálkodási elveivel azonos. A közérdeket van hivatva biztosítani a hivatalos üzemterv, melyet a köz képviselőjében az államhatalom előír vagy jóváhagyásával megerősít. Minden gazdasági üzem a magánérdeket ép úgy szolgálja, mint a közérdeket. De míg a mezőgazdaságnál a magánérdek és ezzel az egyéni gazdasági tevékenység szabad érvényesülésének közérdek szempontjából gátat az államhatalom nagyon helyesen nem emel; helyesen, mert mikor azt a háború és azután főleg a kommunizmus folyamán megpróbálták, az nagyon balul ütött ki és bebizonyosodott, hogy a gazdasági életnek a közérdek szempontjából való irányítása, minden kényszerrendszabály nélkül, a gazdasági helyzet irányítása által biztosítható, addig az erdőgazdaságnál a közérdeket szeretik fokozott mértékben kiemelni és ezzel kapcsolatban az államhatalomnak a közérdeket védő beavatkozását fokozottabb mértékben szükségesnek találni. Tényleg van is különbség a mező- és erdőgazdaság között a köz szempontjából: a mezőgazdaságban felmerülő hibák könnyebben korrigálhatók, lévén a mezőgazdasági üzem mozgékonyabb, rövidebb fordulatszakú, mint az erdei; az erdőnek a csapadék képződésre, a széljárásra való befolyása, a talaj megkötésre való képessége, a folyóvizek járására való hatása teljesen közérdekű jelenség, míg a mezőgazdaság ilyen szempontból a közérdeket nem szolgálja.

Ha az erdővel kapcsolatban üzemtervről vagy üzemtervi kényszerről történik említés, az mindig az állami felügyelettel kapcsolatban történik. Arról az üzemtervről van szó, melyet fentebb hivatalos üzemtervnek neveztem és mely a közérdeket biztosítani hivatott.

Mikor a hivatalos üzemtervi kényszert csak az erdők egy kategóriájánál tartom szükségesnek, nemcsak, hogy az üzemterveknek általában való szükségét nem tagadtam, hanem épen az által, hogy folytatólagosan a többi, tehát üzemtervi kényszer alá nem eső erdőknél az erdőfenntartási tervezet

betartásának ellenőrzését kívántam, egyenesen feltételeztem, hogy ilyennek, tehát az erdőgazda saját érdekeit szolgáló intézkedéseknek, habár a legegyszerűbb formában is, lennie kell.

Azt hiszem, hogy az eddigiekkel elimináltam a következtetlenség vádját, és ha már ezt a kétségtelenül kényes és nehéz kérdést annyira megközelítettem, a kérdés lényegével is foglalkozni óhajtok.

Az állami felügyelet és annak mikénti megnyilvánulása az a pont, mely ellentéteket rejt magában tulajdonos és hatóság között. Ez természetesen, mert a tulajdonos magánérdeket nézi, a hatóság a köz szempontjából ítél. Ez az ellentétnek csirája, holott elméletileg nem volna szabad ellentétnek lennie, lévén a közérdek a magánérdek összessége. Az ellentét úgy jön létre, hogy közérdeket keresünk ott, ahol nincs és másrészt nem akarunk tudomást venni arról, hogy közérdek van. Elméletben nagyon egyszerűen lehetne ezen segíteni. Nem kellene más hozzá, mint hogy minden intézkedés előtt belképzelje magát a hatóság képviselője a tulajdonos helyébe és megfordítva. Gyakorlatilag azonban ez nem megoldás, mert oly tárgyilagosságot követel, melyet mikor érdekekről van szó, előlegezni nem lehet és ezért kellenek törvényi intézkedések, melyek a két érdek érvényesülésének határt szabnak. A határ pedig a közérdek és magánérdek szétválasztása. Ezért az erdőket két kategóriába soroztam, aszerint, amint azok a közérdek szempontjából minden körülmények között fenntartandók vagy nem. Közérdek: az erdőnek az éghajlati viszonyokra való hatása, az ország szükségleteinek ellátása, a helyes, lehetőleg egyenletes elosztás mellett minden olyan vonatkozás, mely más többek érdekeit érinti. Azon erdők, melyek ezen közérdek biztosítására nélkülözhetetlenek, fenntartandók, vagy ha oly területről van szó, melyen a közérdek erdőt kíván, ott az erdőtelepítési kényszert is helyeslem. A többi meglevő erdők a szabad erdők, melyeknek fenntartása a köz szempontjából csak átmenetileg lehet szükséges, míg azok erdőtelepítés vagy más körülmények folytán nélkülözhetőkké nem válnak. Midőn a különböző szakférfiak az erdőket csoportokba sorozzák, tulajdonképen ugyanezen alapon bírálják, mert lényegileg teljesen mellékes, hogy az erdő azért tartandó fenn.

mert véderdő vagy mert feltétlen erdőtalajon áll vagy futóhomokot köt meg, hogy védő erdő-e vagy stabil erdő. A lényeg az, hogy állandóan fenntartandó és ezzel szemben a többi erdő szabad vagy mobil erdő. A két osztály keretein belül lehet szükség szerint alosztályokat csinálni. Az állami felügyelet szempontjából, ami a tulajdonost elsősorban érdekli, az említett két kategóriába való sorozás elegendő.

Az állami felügyelet az első csoportba tartozó erdőknél az erdő állandó fenntartásának biztosítására és ennek ellenőrzésére terjedjen ki és ehhez szükséges, hogy az üzemterv, mely szerint az erdő kezeltetik, hatóságilag megerősített legyen. Ezen üzemtervekre vonatkozólag már Szombathelyen megjegyeztem, hogy ezeknek lehetővé kell tenni, hogy a tulajdonos érvényesíthesse erdőgazdasági célkitűzéseit. Itt érvényesülni kell a fentebb említett elméletnek, mely szerint mindegyik fél magát a másik helyzetébe helyezni törekedjék. Az üzemtervet jóváhagyó és ezáltal bizonyos mértékig előíró hatóság: ne felejtse el, hogy magántulajdont képező erdőről van szó, képzelje bele magát annak az erdőgazdának a helyébe, kinek az erdőgazdaság terén bizonyos tervei, törekvései vannak, ki az erdő jövedelmezősége kérdésében a saját érdekét keresi. Viszont a tulajdonos tekintse a tulajdonában levő erdőt a nemzeti vagyon egy részének, melynek a köz szempontjából bizonyos feladatai vannak. A gazdának el kell ismernie, hogy vannak olyan közérdekek, melyeknek kívánalmai előtt meghajolnia kell. A hatóság pedig hagyja a gazdát gazdálkodni a saját tulajdonán és ne vindikálja magának kizárólagos tulajdonul annak a megítélni tudását, hogy mit hogyan kell csinálni. Az erdő ép oly gazdasági objektum, mint minden más és szablonokat sem tűr meg; a vele való helyes gazdálkodásnak, az ő megfelelő kezelésének képességét elsősorban az illető erdőben magában szerzett gyakorlat adja meg és ezt attól a kezelőtisztától, ki egy életen át ott dolgozik, a tulajdonostól, ki abból él és ki az erdőben utódainak gyűjt vagyont, megtagadni nem szabad és nem lehet és törekvéseinek az érvényesülési lehetőséget meg kell adni.

Ki kell itt térnem eredeti gondolatmenetemből, mert nem tartom lehetetlennek, hogy valamely megjegyzésem elmagya-

ráztatik. Ugyanis azt veszem észre, hogy az utóbbi időben az erdészeti kérdések körül történő véleménynyilvánítások, igazán nem tudom, hogy miért, gyakran érzékenységet, sértődöttséget váltanak ki, mellékesen megjegyezve, nagyon az ügy hátrányára. Szerény nézetem szerint nincs véleménynyilvánítás, nincs támadás, mely sértődöttséget idokoltta tenne, ellenben minden támadás választ kíván, mert ez a nézeteltérések egyedüli tisztázója. Kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy semmi sem áll tőlem távolabb, mint ilyen érzelmeket kiváltani és ezt azt hiszem rólam mindenki el is hiszi.

A hivatalos üzemtervnek tehát biztosítani kell a közérdeket és lehetővé kell tenni a tulajdonosnak, hogy azt a maga választotta úton valósítsa meg úgy, hogy a maga érdeke is biztosítva legyen. Ezért a hivatalos üzemtervben foglalt előírásokat két csoportba kell nézetem szerint osztani: I. Azok, melyeknek betartása a közérdek szempontjából fontos: 1. az erdő területének pontos megjelölése és határai, 2. az üzemmód meghatározása, 3. a vágásforduló minimumának megjelölése, 4. az évenként maximálisan kitermelhető fatömeg megállapítása. Ezen pontozatok a hatóság és tulajdonos által közösen, mint egyenrangú felek által állapítandók meg. Ha megegyezésre nem jutnának, a Bíró-féle tervezetben is említett és vitás kérdéseket végsőfokon elintézni hivatott, erdészeti tanács döntene.

II. Azok, melyeknek megállapítása a tulajdonos kizárólagos jogkörébe tartoznak: az I. csoportba tartozó előírások keretein belül a felújítás mikéntjének megjelölése, a fafajok megválasztása, a vágásmegtakarítások mikénti felhasználása, az erdőterület beosztása.

Az üzemtervnek alap gondolata az legyen, hogy kiegyenlítője, elsimítója legyen azoknak az ellentéteknek, melyek a dolog természeténél fogva léteznek vagy felmerülhetnek.

A hivatalos üzemtervi kényszer alá nem eső szabad erdőt tulajdonosuk oly módon kezelhesse, ahogy akarja, olyan üzemterv szerint, amilyen neki tetszik. A hatóságot csak két kérdés érdekli ezeknél és csak azon átmeneti időben, míg szükség van rájuk; az erdő nagysága és a beerdősültség. Ezekkel

az erdőkkel szemben a hatóság feladata ezen két kérdés ellenőrzésében merüljön ki.

Az elmondottaknak azt hiszem nem egy ellenzője lesz és szinte hallom az ellentmondást, elsősorban, hogy a fafajok megválasztásánál a hatóság hozzájárulása nem nélkülözhető. Miért? Az állami hivatalban levő szakember talán jobban tudja, hogy mi kell a tulajdonosnak, ki az erdő hasznából él és a helyi körülményeket ismeri, vagy a kezelő erdőtisztnél, ki ezt a szükségletet ismeri, melyet az erdőnek kielégíteni kell, avagy jobban tudja azt, hogy mi fog kelleni a köznek akkor, mikor az erdő vágásra kerül? Ez az a pont, melynél esalhatatlanul biztos megítélése nincs senkinek és épen ezért ezen bizonytalan szükséglet legvalószínűbb biztosítását abban látom, ha a jövő szükséglet mikénti megítélése az egyes gazdákra van bízva, kiknek egyéni érdeke is azt parancsolja, hogy a helyes irányt keressék.

Az erdőknek kategóriákba való sorozásával szoros összefüggésben van a legelő-erdők ügye, az erdőtörvénynek a tulajdonos és hatóság közötti ellentétet magában rejtő másik fontos kérdése.

Ha fentiek alapulvételével nézzük a kérdést, akkor nem is látszik bonyolultnak.

Először tisztába kell jönni azzal, hogy mi az erdő. Boldogult Balázs Árpád, volt magyaróvári kedves direktorunk, „erdőszettani“ előadását mindig azzal kezdte: egy fa nem erdő, tíz fa sem erdő, száz fa sem erdő, hanem sok fa, az az erdő. Ha megnézzük, hogy milyen egy legelőerdő, ha tekintetbe vesszük azt, hogy azon maximálisan 2—3 tized zárlatnak szabad csak lennie, rájövünk arra az igazságra, hogy a legelő-erdő tulajdonképpen nem is erdő, az csak papíron az. A legelő, akár van rajta fa, akár nincs, mezőgazdasági használatú terület és ezáltal az erdők fenti két kategóriájának egyikébe sem sorozható. Erdőnek erdei legelővé való átalakítása a köz szempontjából egyezik a kiirtással.

Más kérdés az erdőben való legeltetés ügye és ez tulajdonképpen a legfontosabb. Amint hogy a legelő nem erdő, ép úgy az erdő nem legelő. Ezért a legegyszerűbb megoldás az volna, ha az erdőkben való legeltetés egy generális intézkedéssel el-

tiltatnék. Tény azonban az, hogy bizonyos erdőkben, bizonyos időszakban, bizonyos állatokat kár nélkül legeltethetünk, úgy hogy annak a gazdának, ki az erdejét szereti és azt gondolja, egész nyugodtan megengedni lehetne az erdőben való legeltetést. Minthogy azonban az erdőtulajdonosokat így kategorizálni nem lehet, kell egy intézkedés, mely mindkét irányban megfelel. A helyes megoldás nézetem szerint az volna, hogy uralkodó fanem szerint osztályozva az erdőket, bizonyos korosztályú erdő, bizonyos állatokkal legeltethetőnek nyilváníthatnék. Ezen legeltetés eszközzéséhez a feltétlenül fenntartandó erdőkben a hatóság engedélye legyen szükséges; a szabad erdőkben külön engedély nélkül történhet legeltetés, mely körülmény azonban a kötelező fenntartásnak átmeneti ideje alatt a hatóságnak bejelentendő. A hatóság kötelessége legyen a legeltetést a felügyeleti hatáskör keretein belül, mindkét erdő kategóriában ellenőrizni, a legeltetés által okozható kár szempontjából. A tulajdonos pedig a legeltetés által az erdőben netán okozott kárért vagyoniilag felelős legyen, úgy hogy, amennyiben a megállapított kárt felszólításra záros határidőn belül jóvá nem teszi, azt a hatóság a tulajdonos költségére eszközöltesse. Azt hiszem, hogy a cél, az erdőket a legeltetés által okozott károsítástól megóvni, ezzel biztosítva lenne.

Minden intézkedés, így a törvény is, csak akkor felel meg céljának, ha a létező körülményeket helyesen mérlegeli és azokat méltányolja.
